

Warszawa, 01.05 2022 r.

Dr n. prawn. hab. Dorota Karkowska

Collegium Medicum

Uniwersytet Jagielloński

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani magister Joanny Marii Jareckiej
pt. Analiza prawna naruszeń praw pacjentek podczas
sprawowania okołoporodowej opieki medycznej,
napisanej pod kierunkiem Pani Profesor dr hab. Małgorzaty Szwejkowskiej
promotor pomocniczy dr Justyna Stadniczeńko

1. Podstawa opracowania recenzji

Decyzją Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie na podstawie art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1669) w związku z art. 14 ust. 2 pkt 2) ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 nr 65, poz. 595 ze zm.) zostałam powołana na recenzentkę rozprawy

Dysertacja została poddana recenzji z punktu widzenia czterech elementów: wybór zakreślonego problemu badawczego, struktura i zawartość merytoryczna oraz strona formalna poszczególnych rozdziałów.

2. Ocena wyboru tematu pracy, cel i hipotezy badawcze

Podjęty przez Panią Magister Joannę Marię Jarecką temat należy z całą pewnością do zagadnień aktualnych i ważnych, a jego wybór zasługuje na szczególne uznanie.

Kwestie naruszeń praw pacjentek podczas sprawowania okołoporodowej opieki medycznej są przedmiotem szerokiego doświadczenia przedstawicieli różnych dziedzin nauki, m.in.: A.Łaska-Formejster, P.Adamczyk, A. Muzioł-Vidal, *Humanizacja opieki okołoporodowej warunkiem zdrowego społeczeństwa*, 2020 r, czy *Standardy a rzeczywistość na przykładzie Polski i Chile*, B. Baranowska, A.Doroszevska, P. Szymkiewicz, *Naukowe Podstawy Standardu Organizacyjnego Opieki*, 2020 r.

Magistranta stawia sobie natomiast za cel prezentację naruszeń praw kobiet podczas okołoporodowej opieki medycznej w ujęciu holistycznym tj.: prawnym, socjologicznym, psychologicznym, ze szczególnym wyróżnieniem naruszeń praw człowieka” (s. 20). Przedłożona dysertacja jest zadawalającą próbą podjęcia się analizy wielopłaszczyznowego zagadnienia, bardzo ciekawego, ale i trudnego.

Autorka wskazała na cztery hipotezy badawcze (s.21), a jako cel wskazała stworzenie pracy, „(...) która możliwie najpełniej przedstawi problem naruszeń praw pacjentek podczas okołoporodowej opieki medycznej” (s.21). Tak określony cel, a raczej cele dysertacji, wymagały od Autorki podjęcia się rozważań z zakresu wielu gałęzi prawa oraz innych nauk społecznych i humanistycznych. Czyni to temat pracy bardziej interesującym, ale powoduje, że niezrealizowanie niektórych kwestii może wywołać u czytelnika niedosyt.

Magistrantka formułując hipotezy badawcze i cel pracy wskazuje na przyczyny naruszeń praw kobiet w trakcie opieki okołoporodowej, jednak nie odnosi się do rzetelnych źródeł informacyjnych m.in.: np. *„Brak dobrej woli czy niewłaściwie ukształtowana osobowość pracowników medycznych mogą przyczynić się do złego traktowania położnic. Problem ten występuje na całym świecie z różną skalą nasilenia”* (s.17).

Podsumowując, tę część recenzji należy podkreślić, że wybór problemu badawczego świadczy o zrozumieniu przez Magistrantkę, jak ważne we współczesnym systemie prawnym jest precyzyjne określenie zasad ochrony praw kobiet w trakcie opieki okołoporodowej.

3. Ocena poprawności struktury rozprawy oraz jej zawartości merytorycznej

Recenzowana rozprawa liczy 199, łącznie z bibliografią i ankietami badawczymi 217 stron. Jest to zatem opracowanie wystarczające co do objętości, w stosunku do wagi poruszanych problemów. Strukturę rozprawy doktorskiej uznać należy za poprawną i akceptowalną. Zasadnicza część rozprawy poprzedzona jest wstępem, a rozważania podsumowuje zakończenie. Rozważania merytoryczne podzielone zostały na pięć rozdziałów (Autorka we wstępie wskazuje sześć s. 22) w tym cztery rozdziały (pierwszy, trzeci, czwarty i

piąty) w przybliżonym rozmiarze, a jeden (drugi) rozdział najdłuższy, który warto było podzielić na dwie części.

Autorka wskazuje na wstępie (s. 18, s. 24-25), że posługuje się kilkoma metodami badawczymi: dogmatyczną, teoretyczną, historyczną i empiryczną, w mojej ocenie ww. metody badawcze zostały wykorzystane w stopniu poprawnym.

Rozdział pierwszy rozdziału *Opieka okołoporodowa w dawnej Polsce – ujęcie historyczne* pełni rolę wprowadzającą, wskazano historyczne aspekty opieki nad kobietą w trakcie porodu, wskazując na ewolucję od tzw. „babienia”, poprzez prowadzenie porodów naturalnych przez osoby specjalnie do tego przygotowywane, poprzez rozwój położnictwa interwencyjnego. Autorka pokazała obecne rozwiązania w zakresie roli położnej w sprawowaniu opieki medycznej nad kobietą, natomiast moim zdaniem, zbyt mało miejsca poświęcono prezentacji standardów opieki okołoporodowej w Polsce w XX i XXI wieku. Autorka pomija analizę deprecjacji polskiego położnictwa w okresie budowania socjalistycznej służby zdrowia, w której kobiety stopniowo zostały pozbawiane możliwości porodów poza szpitalem w warunkach domowych lub ambulatoryjnych, a szpitalne oddziały położnicze stały się oddziałami zamkniętymi dla osób towarzyszących, a kobiety rodzące często były traktowane z naruszeniem ich podstawowych dóbr osobistych. Dopiero w latach pięćdziesiątych XX bardzo trudna sytuacja kobiet w polskich szpitalach, stała się inspiracją dla organizacji pozarządowe do podjęcia działań na rzecz praw kobiet i osób im bliskich w trakcie ciąży, porodu i porodu, a to po wielu latach doprowadziło do istotnych zmian prawnych i organizacyjnych.

Magistrantka wskazuje, iż celem drugiego rozdziału jest przytoczenie najważniejszych uregulowań prawa międzynarodowego i UE dla ochrony prawnej człowieka, ze wskazaniem na prawa kobiet w ciąży. Uwagę zwracają tu cztery kwestie. Po pierwsze, nasuwa się pytanie dlaczego Magistrantka zajmuje się tylko prawami pacjentek ciężarnych, jeżeli temat rozprawy doktorskiej dotyczy praw pacjentek w okresie opieki okołoporodowej? Po drugie, z uwagi na sposób prowadzonej analizy czytelnik napotyka różne informacje, które są istotne dla analizy ewolucji rozwoju koncepcji praw człowieka, ale z uwagi na temat pracy, może być je pominać np. s. 45, 46. Natomiast zamiast nich, lepiej byłoby szczegółowiej i harmonijnie omówić działalność normatywną na rzecz prawa kobiet w opiece okołoporodowej: ONZ, Rady Europy i UE. Po trzecie, dla pełniejszego obrazu analizowanego zagadnienia warto było odnieść się również do ponadnarodowych aktów prawnych uszczegóławiających podstawowe akty prawa ponadnarodowego, jak np. Polska ratyfikowała także Konwencję z 24 grudnia 1984 r w sprawie

Zakazu Stosowania Tortur oraz Innego Okrutnego, Nieludzkiego lub Poniżającego Traktowania albo Karania (Dz.U. 1989 Nr 63, poz. 378), która ma istotne znaczenie z punktu definicji „tortur” w trakcie porodu, czy aktów tzw. prawa miękkiego, w szczególności: Deklaracja Praw Seksualnych Człowieka z 2014 r. Światowa Organizacja Zdrowia Seksualnego (WAS), (<https://cppb.pl/potrzuje-pomocy/psychoseksuolog/deklaracja-praw-seksualnych>); czy Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie sytuacji w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz praw w tej dziedzinie w UE w kontekście zdrowia kobiet ([2020/2215\(INI\)](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0314_PL.html)); https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0314_PL.html.

Jak wynika ze struktury pracy, kluczowe znaczenie w płaszczyźnie analizy teoretycznej ma rozdział trzeci recenzowanej dysertacji – analiza praw kobiet w trakcie porodu w płaszczyźnie prawa polskiego. Magistranta dostrzega potrzebę systemowego ujęcia praw kobiety rodzących, zarówno na gruncie przepisów prawa karnego, jak i przepisów prawa administracyjnego. Omawiając kwestie odpowiedzialności karnej lekarza za błąd medyczny niewątpliwie istotna jest analiza granic obowiązku lekarza jako gwaranta do udzielenia pomocy medycznej. Pewną rodzaju niezręcznością metodologiczną jest użycie pojęcia *nasciturus w kontekście prawnokarnej ochrony podczas porodu*. Autorka używa tego określenia zamiennie z terminem „płód”, co nie wydają się w pełni uzasadnione z punktu widzenia prawa medycznego. Istotną częścią trzeciego rozdziału jest pkt. 3.6. wskazujący na prawa kobiet naruszanych przez personel medyczny w trakcie sprawowania opieki okołoporodowej. Nasuwa się do Magistrantki pytanie o kryterium wyboru prezentowanego katalogu praw? Ponadto, dlaczego Magistrantka nie uwzględniła: Prawa kobiety do świadczeń zdrowotnych udzielanych ze wskazaniem aktualnej wiedzy medycznej? Warto również zauważyć, iż prowadzona analiza poszczególnych praw pacjentek uległaby wzmocnieniu, poprzez uwzględnienie szczegółowych wytycznych w tym zakresie w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej, Dz.U.2018.1756.

Rozdział czwarty jest poświęcony zagadnieniom pozaprawnym, tj. wskazaniu psychologicznych aspektów okołoporodowej opieki medycznej z punktu widzenia pacjentki i lekarza. Rozdział ten zawiera ciekawą prezentację wieloaspektowych czynników oddziałujących w okresie sprawowania opieki nad kobietą. Niektóre tezy stawiane przez Magistrantkę są polemiczne lub być może niezręczne s. 153 od 30 – 40 wiersza.

Bardzo interesujący jest rozdział piąty pracy, mający charakter empiryczny. Walorem tej części pracy jest praktyczny wymiar. Ciekawie przedstawiono przykłady naruszenia dóbr

osobistych. Nie pełna jest charakterystyka metodologii przeprowadzonego badania, w szczególności doboru grupy badawczej.

4. Uwagi szczegółowe dotyczące dysertacji:

1. Nie poświęcono uwagi problemom definicyjnym opieki okołoporodowej.
2. Pomiędzy częścią teoretyczną pracy a częścią praktyczną, brak przeprowadzenia dyskusji, która w pracach zawierających badania empiryczne jest wskazana.
3. Stosowanie niejednolitej terminologii; np.: w tytule rozdziału drugiego: prawa pacjentek ciężarnych, a rozdziału trzeciego: prawa kobiet rodzących.
4. Uwagę zwraca stosowanie przez Magistrantkę bardzo często zwrotu „badaczka”. Ewentualna pozytywna obrona dysertacji, zapewne otworzy przed Autorką możliwość wejścia w rolę badacza zgodnie z obowiązującym stanem prawnym.
5. Strona formalna pracy jest nie budzi większych zastrzeżeń. Język pracy jest poprawny.

Ocena pracy

Zarówno ocena wyboru problemu badawczego, jak i ocena jego identyfikacji oraz przyjętego sposobu jego rozwiązania jest pozytywna. Doktorantka podjęła się zbadania i analizy bardzo ważnego i ciekawego tematu. Wykazała się wiedzą z poruszanego zakresu, umiejętnością stawiania pytań badawczych, udzielaniem odpowiedzi na nie odpowiedzi.

Stwierdzam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki t.j. Dz.U. 2016 r. 882 z późn. zm.

Wnoszę do Wysokiej Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych– o dopuszczenie Pani mgr Joanny Marii Jareckiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

